

Wie kijkt er echt om naar de leraar?

Het vak van leraar: de kranten staan er vol van, de commissie beveelt aan, de minister is bezorgd. Maar wat kunnen we zelf doen om er beter in te worden?

Onderwijs en de positie van de leraar staan aardig in de belangstelling. Het ene plan/idee rolt over het andere. Een actieplan LeerKracht van Nederland, goede intenties, inzet van extra middelen, preken en praatjes.

Terecht worden er een aantal maatregelen genomen om de positie van de leraar te verbeteren, maar in al die publicaties vind ik weinig tot niets over de leraar zelf; vind ik niets terug over zorg en aandacht voor de persoon van de leraar.

Natuurlijk, de laatste jaren hebben we meer en meer aandacht gegeven aan de leerlingen en de manier van werken. Daar gaat het om in het onderwijs. Hoe kunnen wij hen zo goed mogelijk uitrusten en begeleiden. We zijn meer en meer doordrongen van de verschillen bij de leerlingen; we houden ons intensief bezig met adaptief onderwijs; met extra zorg en aandacht. We proberen de lesstof op maat te maken en leerlingen sociaal-emotioneel te begeleiden.

Hoofd in raam

Toen ik begon met lesgeven was ik 19 jaar. Mijn eerste klas bestond uit 43 kinderen. Het was een dorpschool. Dat betekende dat het kind met een IQ van ruim 140 naast het kind met het waterhoofd en het kind met de epileptische aanvallen zat. Ik had op de opleiding geleerd ieder kind op zijn niveau te bedienen. Ik werkte me een slag in de ronde.

Het hoofd van de school liet mij mijn gang gaan. Nu en dan zag ik zijn hoofd verschijnen door het raampje van de deur. Hij keek “hoe ik het deed en of ik orde kon houden”. Na een kort moment sloop hij op zijn tenen weg. Wat hij in mijn klas zag en wat hij daarvan vond werd vervolgens met één van mijn oudere collega's doorgenomen.

Wat het hoofd in mijn klas zag en wat hij daarvan vond, werd met één van mijn oudere collega's doorgenomen.

Nooit met mij! Niet één keer kwam de vraag: “Hoe gaat het met jou?” “Kan ik je ergens mee ondersteunen?” “Heb je ergens een vraag over?” “Loop je ergens tegenaan?” Ik deed het in mijn eentje en eerlijk gezegd niet eens zo slecht. En, hoewel ik er 's nachts soms wakker van lag, ook met plezier. Waarschijnlijk is een dergelijke situatie voor velen herkenbaar. Merkwaardig toch. En nog merkwaardiger: ik vond het zelf heel normaal! Zo ging dat: in de klas deed je het zelf. Punt.

Gelukkig is er veel veranderd. Tijdens de jaren dat ik voor de klas stond had ik nooit een functioneringsgesprek. Nu zijn die er. Vaak in combinatie met een persoonlijk ontwikkelingsplan. Er zijn intern begeleiders; docentcoaches en mentoren voor nieuwe docenten. Maar is er echt veel veranderd?

Betrokkenheid

In mijn coachings-gesprekken met leraren hoor ik veel andere geluiden. Leraren voelen zich niet gezien door de leiding. Ze voelen zich uitgeput door alles wat moet en voelen ook weinig collegiale ondersteuning. Zij worstelen met de vraag waar zij het plezier en de motivatie voor hun werk vandaan moeten halen.

Waarom heb jij altijd last van hetzelfde type leerling?

Voor de persoon van de leraar moet echt veel meer aandacht komen. Bij alles wat je doet in de klas ben jezelf het instrument. Dat kan niet anders. Je verhouding met de lesstof en je contact met de leerlingen heeft helemaal te maken met jezelf. Met jouw geschiedenis; met je persoonlijkheid; met je persoonlijk welbevinden. Hoe zit jij in elkaar; hoe is jouw schooltijd geweest? Waarom heb je voor het vak gekozen? Hoe vervullend is je eigen leven? Hoe zorg je voor je eigen welzijn? Reflectie daarop kan helpen duidelijk te krijgen waarom jij altijd last hebt van hetzelfde type leerling en van bepaalde situaties in de klas of op school. Waar raak je zo uitgeput van? Kijk naar hoe je met je energie omgaat; wat je inspireert en enthousiast maakt, waar je valkuilen zitten. Het zegt iets over je omgang met de lesstof en de manier van werken, over je contact met de ouders, de collega's, de leiding van de school.

Er wordt mondjesmaat onderzoek naar deze zaken gedaan. Zo is er bewezen, dat de eigen schooltijd bepalend is voor de manier waarop je als leraar je vak uitoefent (Kelchtermans). En welke factoren van het lesgeven bepalend zijn voor de leerprestaties en het welzijn van de leerlingen. Heel belangrijk is het contact en de omgang met de leerlingen, de sfeer in de klas en de persoonlijke betrokkenheid van de leraar.

Eigenwijs

Iedere leraar is verschillend; net als de leerlingen. Dat gegeven vraagt aandacht en bepaalt uiteindelijk de sfeer in de klas, het plezier in het werk, de (on)mogelijkheden in het werk en de resultaten van de leerlingen.

In de toenmalige situatie met het hoofd van de school vond ikzelf de gang van zaken héél normaal. Hij zei niets tegen mij en ik heb er ook geen moment aan gedacht iets aan hem te vragen. Nu vind ik dat opvallend maar ook nu zijn veel leraren zijn gewend het zelf uit te zoeken en denken het zelf ook het beste te weten. Onderwijs trekt dit soort mensen aan. Leraren voelen het vragen om ondersteuning vaak als een teken van zwakte. Leraren voelen de uitwisseling over hun manier van werken vaak als bedreiging. Dit is niet bedoeld als oordeel. Dit is een constatering. Ik ken mezelf. Het gevolg van deze houding is duidelijk aantoonbaar: isolement, uitputting en onvrede. De druk van het werk komt nog harder aan; het werk vraagt vooral energie, in plaats van dat het energie geeft.

Zorg goed voor jezelf

Begin bij jezelf. Zorg en aandacht voor de leraar vanuit de leiding is zeer gewenst, maar niet het enige. Uitwisseling in teamverband heeft veel waarde, maar is vaak een stap te ver. Mogelijk is er tijd en ruimte in de vakgroep. Kies anders je meest vertrouwde collega uit, neem wat tijd samen, zorg voor een aangename omgeving en spreek je uit:

- hoe is het met je op het moment? Waar haal je je energie vandaan?

- waar loop je warm voor? Waar heb je moeite mee?
- hoe kijk je aan tegen de visie op het onderwijs van de school?
- wat vind jij belangrijk in je lessen? Wat stimuleer je bij de leerlingen; wat accepteert je niet?
- hoe was dat met je eigen schooltijd? Wat herinner je vooral?
- welke leraar heeft jou erg geïnspireerd?
- wat zijn je kwaliteiten/ wat zijn je valkuilen? waar heb je moeite mee?
- hoeveel houdt je van je vak?

En nog vele andere onderwerpen... Noem voorbeelden, haal situaties aan, benoem concrete momenten.

Een belangrijke waarschuwing voordat je begint: vertel èn luister zonder oordeel! Praat en luister met compassie voor jezelf en de ander. Ik wens je een mooie uitwisseling. Misschien het begin van iets vanzelfsprekends.

Kelchtermans, G. De professionele ontwikkeling van leerkrachten basisonderwijs vanuit het biografisch perspectief ISBN 9061866405

Annelies Boutellier, was docent en is trainer/adviseur/coach. Zij is de auteur van het boek Beter voor de klas, werken aan je persoonlijke professionaliteit ISBN 9789024417698; www.buroboutellier.nl